

Bij het afscheid van de hoofddirecteur Röell

door A. VAN SCHENDEL

Boven de ingang van de ambtswoning van de Hoofddirecteur, aan de Hobbemastraat, thans in gebruik als Directiegebouw, prijken twee stenen vrouwenfiguren, welker symboliek heden zelfs de trouwste bezoekers en gebruikers van het huis ontgaat. Geen opschrift verklaart ze. Maar een zinsnede in het grote platenwerk over het Rijksmuseum, door Victor de Stuers en P. J. H. Cuypers, geeft uitleg. 'Op de twee muraalzuilen... zullen twee beelden komen, de Waakzaamheid en de Voorzichtigheid, zinnebeelden van de deugden, welke een Museumdirecteur eigen moeten zijn.'

Vragen wij ons af of Jhr. dr. D. C. Röell, nu aan het eind gekomen van zijn hoofddirectoraat, beantwoord heeft aan dit ideaal van de museumdirecteur, dan zeggen wij: neen – gelukkig neen! Wat zou vandaag het Rijksmuseum zijn als hij zich beperkt had tot het uitoefenen van waakzaamheid en tot het betrachten van voorzichtigheid? Een akelige gedachte!

Men kan zich hem in het geheel niet voorstellen in een zo passieve rol. Wie hem kent weet, dat bij zijn natuurlijke bescheidenheid een lofrede op zijn persoon slecht past. Om hem naar zijn eigen stijl te eren kan men niet beter doen dan te wijzen op de resultaten van zijn daden. Een rondgang door het Rijksmuseum van 1959 toont daarvan veel, maar niet alles, want de inrichting van het tweede gedeelte van de afdeling kunstnijverheid, die hij reeds zo lang en zo grondig heeft voorbereid, is juist nu in het stadium van uitvoering gekomen. Het is gelukkig, dat hij dit grote werk, dat hem bijzonder ter harte gaat, wil voltooien.

Sinds verscheidene jaren kan men van buitenlandse zijde vleiende uitspraken horen over de plaats die het Rijksmuseum is gaan innemen in de rij van de grote musea ter wereld. De verzamelingen hadden natuurlijk reeds lang de roem van de instelling uitgedragen, maar de aanpassing van het gebouw aan de kostbare inhoud, zo succesvol begonnen door Schmidt-Degener, heeft onder Röell's leiding een moderne ontwikkeling gekregen, die allerwege de aandacht trekt. Dat het Rijksmuseum na de oorlog een bloeitijd heeft beleefd, dat komt door de grote koers die deze kapitein gevaren heeft.

Het zijn in hoofdzaak drie facetten van zijn museumbeleid die deze bloei illustreren: de herinrichting van de expositiezalen, de aankopen en de organisatie van tentoonstellingen. Wij vergeten snel wat vroeger was en wennen spoedig aan het nieuwe, maar een terugblik op de gedaanteverwisseling en de verrijking van het Rijksmuseum in de periode 1945-1959 en de herinnering aan de jaarlijkse grote tentoonstellingen wekken verbazing en bewondering voor wat in zo korte tijd tot stand werd gebracht. Er is hier een groot plannenmaker aan het werk geweest!

Van de schilderijenkabinetten naar de Rembrandtzalen, de Eregalerij en de Voorhal, van de eerste sculptuurkabinetten naar de Schatkamer, het Delfts en het zilver; via de 'Koning-Stadhouder' naar 'Troost' en 'de Aziaten' of naar de galerijen van het Prentenkabinet en het restaurant... Het zijn een paar sprongen hier en daar door het gebouw, waarvan slechts weinig gedeelten nog niet een weldadige metamorfoze ondergaan hebben. En in die verjongde ruimten staan de collecties met verfijnde zorg opgesteld, op zeer veel punten verbeterd door aanwinsten van hoge kwaliteit.

Wat te noemen, de afdeling vroege Nederlandse schilderkunst, ongeveer een derde groter dan vroeger, of de 'troetelkinderen': wandtapijten, zilver, meubelen, ceramiek, bronzen? Wanneer straks de afdeling beeldhouwkunst en kunstnijverheid eindelijk in haar volle omvang zal zijn opengesteld, dan zal tot veler verrassing blijken dat onder Röell's hoofddirectoraat de betekenis van deze afdeling is verdubbeld.

Dan de tentoonstellingen. Wie herinnert zich niet de Weense Kunstschatten, de Bourgondische Pracht, de Triomf van het Maniërisme, Rembrandt's schilderijen en tekeningen, de Noordnederlandse Kunst der Middeleeuwen? Ieder jaar weer was een deel van het Rijksmuseum een tijdlang omgetoverd in een nieuw panorama van het zichtbaar verleden.

Slechts de zeer ingewijden weten wat het gekost heeft aan energie en doorzetting om dit alles te verwezenlijken. Geen programma werd gemaakt, of het liep uit op een gevecht met de tijd, met de financiële en technische mogelijkheden, met de groei van de eigen esthetische inzichten. Met bewondering - soms wat buiten adem - konden die ingewijden zien hoe de ideeën elkaar opvolgden en vorm kregen, steeds voortkomend uit een grote visie op het geheel. Zij zullen zich herinneren dat in het Rijksmuseum jarenlang de woorden 'bouwvergadering' en 'proefopstelling' tot de meest gebruikte behoorden, dat de smaak en het fijne kennerschap van de chef de hoogste eisen aan hun artistiek zintuig en aan hun vakkennis stelden. Zij zagen hoe de soepele geesteshouding en het onbevooroordeeld denken leidde tot oplossingen van een verrassende oorspronkelijkheid.

Zeker, hij heeft het niet alles alleen gedaan, velen hebben het voorrecht gehad met hem samen te werken aan zijn grote ondernemingen. Die medewerkers, de kunsthistorici, de administratoren, de technici, de bouwkundigen, zij zullen dankbaar gedenken hoe hij hun leiding gaf en hoe hij zijn eigen geestdrift steeds weer op hen overdroeg. Zouden zij, ten afscheid, een erepoort voor hem oprichten, er zouden geen figuren van Waakzaamheid en Voorzichtigheid op staan. Met trots zouden zij deze hoofddirecteur doen flankeren door de Durf en de Verbeeldingskracht.

AANKOPEN UIT HET JUBILEUMFONDS 1958

*gesticht door instellingen en particulieren ter gelegenheid van het
150-jarig bestaan van het rijksmuseum*

De stichting van het Jubileumfonds 1958 is te danken aan het initiatief van de hoofddirecteur Jhr. Dr. D. C. Röell. Bij zijn afscheid biedt de redactie van het Bulletin hem een overzicht aan van de aankopen uit dit fonds, gedaan tussen augustus 1958 en november 1959.

Van de hier beschreven voorwerpen werd het schilderij van Aelbert Cuyp gekocht met steun van de N.V. Philips' Gloeilampenfabriek en het tapijt met de Voetwassing met steun van de Unilever N.V. te Rotterdam. Een beschrijving van de tekening van François Boucher, die ook tot de aankopen uit bovenvermeld fonds behoort, vindt men in het vorige nummer van dit Bulletin.